

۱۸۶۱۰۰۰

بنام خداوند جان و خرد

مقدمه‌ای بر اقتصاد و اینترنت

مؤلفان

عادل‌آل‌کثیر

نذا واحد

فهرست نویسی فیبا

سرشناسه	آل کثیر، عماد، ۱۳۶۶ -
عنوان و نام پدیدآوران	مقدمه‌ای بر اعتیاد به اینترنت / مولفان عماد آل کثیر، ندا واحد.
مشخصات نشر	تهران، رشد فرهنگ، ۱۳۹۶
مشخصات ظاهری	۱۱۸ ص.
شابک	۹۷۸-۶۰۰-۸۸۶۷-۳۷-۱
وضعیت فهرست نویسی	فیبا
موضوع	اینترنت — اعتیاد Internet addiction
شناسه افزوده	واحد، ندا، ۱۳۷۲ -
رده‌بندی کنگره	۱۳۹۶ م ۷ ۱۰۱۷/۱ HM
رده‌بندی دیویی	۳۰۲/۲۳۱
شماره ثبت	۵۰۳۳۸۶۸
تاریخ کتاب	مقدمه‌ای بر اعتیاد به اینترنت
مؤلفان	عماد آل کثیر، ندا واحد
ناشر، رشد فرهنگ	
طراح جلد	سید علی حسینی
صفحه‌آرایی: انتشارات رشد فرهنگ	
لیتوگرافی، چاپ و جلدبندی	واحد
نوبت چاپ: اول - زمستان ۱۳۹۶	
تیراژ: ۱۰۰۰ نسخه	
قیمت: ۱۳۰۰۰ تومان	

انتشارات رشد فرهنگ

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۸۸۶۷-۳۷-۱

ISBN: 978-600-8867-37-1

آدرس انتشارات: تهران، خیابان مرتضوی، بعد از تقاطع جیحون، پلاک ۷۰۶

تلفن: ۶۶۳۷۷۵۷۰

Email: Roshdefarhang@yahoo.com

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۷	مقدمه
۲۰	اینترنت
۲۳	تاریخچه اینترنت
۲۷	شیوع پدیده زندگی اینترنتی
۳۰	تعریف اعتیاد
۳۱	اعتیاد به اینترنت
۳۴	اهمیت توجه به اعتیاد به اینترنت
۳۷	نشانه‌های اعتیاد اینترنتی
۴۱	۱. نشانه‌ها و علائم روانشناختی
۴۲	۲. نشانه‌ها و علائم جسمانی
۴۴	ملاکهای تشخیصی برای اعتیاد رفتاری
۴۵	ملاکهای تشخیصی برای اعتیاد اینترنتی یانگ (۱۹۹۶)
۴۷	دیدگاه نظریه پردازان درباره‌ی اعتیاد به اینترنت
۵۱	اهم نظریه‌ها درباره دلایل گرایش اعتیادی افراد به اینترنت
۵۱	نظریه پویایی روانی و شخصیت
۵۳	نظریه کنترل اجتماعی
۵۳	نظریه رفتاری
۵۴	نظریه شناختی
۵۵	نظریه شناختی - رفتاری
۵۷	نظریه مبادله
۵۹	نظریه کنش متقابل مجازی

۶۰	تعریف اختلالات روانی
۶۱	عوامل شخصیتی
۶۱	شخصیت
۶۳	روان‌زندگرای
۶۴	باوجدان بودن
۶۵	انعطاف‌پذیری
۶۶	برونگرایی
۶۷	نیاز به
۶۹	پژوهش‌های انجام شده پیرامون اعتیاد به اینترنت
۸۵	فهرست منابع

مقدمه

اینترنت نه تنها کاربردهای فراوانی در زندگی روزمره‌ی بشر امروز دارد، بلکه واجد ویژگی‌های خاص و منحصر به فردی است که جذابیت آن را صد چندان می‌کند و ارتباطات از طریق کامپیوتر و اینترنت بخشی از واقعیت زندگی است. کاربردهای فراوان اینترنت و جذابیت‌های آن سبب شده است که در سال‌های اخیر پدیده‌ای با عنوان "اعتیاد به اینترنت" ظهور یابد. افرادی در این حالت ساعت‌ها و روزها وقت خویش را صرف ارتباط می‌کنند، توان قطع این ارتباط را ندارند و علاقه‌ای به ترک کامپوترها نشان نمی‌دهند در حالی که در همین استانیالت‌های زندگی واقعی و روابط اجتماعی آنان از هم فرو می‌پاشد (یونگ و تونگ، ۲۰۱۳). انقلاب در تکنولوژی کامپیوتر و ارتباط از طریق اینترنت، در فرهنگ امروزی نقش فزاینده‌ای دارد و تکنولوژی اینترنت و کامپیوتر بر تمام افراد و در سنین مختلف تأثیر گذاشته است. شاید بتوان گفت که در دنیای امروز تکنولوژی اینترنت و کامپیوتر، اثربخش‌ترین ابزار به حساب

می‌آیند و تکنولوژی اینترنت و کامپیوتر در تمام حوزه‌های علمی، تجاری، تعلیم و تربیت، فرهنگ، سیاست و غیره تأثیرگذار بوده است (برنر^۱، ۲۰۱۰).

امروزه اعتیاد به اینترنت به عنوان یک اختلال روان‌شناختی در علم روان‌شناسی و پزشکی مطرح شده است. به‌طوری‌که متخصصان بالینی موافق این اختلال را در کلینیک‌های خود گزارش می‌کنند و این اختلال، عنوان شکل جدیدی از اعتیاد در سال‌های اخیر توجه پژوهشگران را در حوزه روان‌شناسی، روان‌پزشکی، جامعه‌شناسی و حوزه‌های علمی دیگر به خود جلب کرده است (علوی، ۲۰۱۰). اعتیاد به اینترنت مشکلی است که در جهان و فرهنگ‌های مختلف به چشم می‌خورد. شیوع این مسئله باعث شده است که شناسایی علل، پیامدها و عوارض آن توسط محققان و متخصصان، پیگیری و مورد پژوهش قرار گیرد (وانگ^۲، ۲۰۰۹). حجم رو به رشد تحقیقات در رت گرفته پیرامون مبحث اعتیاد به اینترنت، نشان‌دهنده آن است که این اختلال نوعی

^۱ Brenner

^۲ Wang

اختلال روانشناختی اجتماعی است و از مشخصه‌های آن تحمل، علائم کناره‌گیری، اختلالات عاطفی و از هم‌گسیختگی روابط اجتماعی است (فریس^۱، ۲۰۱۱).

اعتیاد به اینترنت نوعی اختلال کنترل تکانه است که به استفاده بیش از حد از اینترنت اطلاق می‌شود، به نحوی که سایر فعالیت‌های اجتماعی فرد را دست تأثیر قرار داده و به افت عملکرد او در حوزه‌های مختلف شغلی، اجتماعی، تحصیلی، خانوادگی، اقتصادی و روان‌شناختی منجر می‌شود تا جایی که باعث تولید نگرانشن روابط فرد با دنیای واقعی، دوستان و خانواده می‌شود (بلاک^۲، ۲۰۰۸). متخصصان انجمن روانپزشکی آمریکا معیارهای هفت‌گانه‌ای را مشخص کرده است که بر اساس آن، چنان‌چه بخواهیم فردی را معتاد به رایانه یا اینترنت نامیم باید حداقل ۳ مورد از علائم زیر در طول یک دوره دوازده ماهه در او دیده شود (استاوروپولوس^۳ و همکاران، ۲۰۱۳).

^۱ Ferris

^۲ Block

^۳ Stavropoulos

۱. عدم تحمل نسبت به استفاده از رایانه و اینترنت: افزایش میزان استفاده از رایانه و اینترنت به منظور کسب رضایت قبلی
 ۲. علائم ترک: احساس بی‌قراری، بدخلقی و عصبانیت در هنگام تلاش برای قطع یا کم کردن استفاده از رایانه و اینترنت
 ۳. استفاده از رایانه و اینترنت بیشتر از آنچه برنامه‌ریزی شده است
 ۴. د. رغ گفتن به دوستان و اعضای خانواده در مورد زمان استفاده از اینترنت
 ۵. کاهش فعالیت‌های اجتماعی، شغلی و تفریحی به دلیل استفاده از رایانه و اینترنت
 ۶. تداوم استفاده با وجود آگاهی از آثار منفی آن
 ۷. نداشتن توانایی برای مهار خود در استفاده از اینترنت و رایانه (استاوروپولوس و همکاران، ۲۰۱۳).
- متخصصان معتقدند که مانند تمامی انواع دیگر اعتیادها، اعتیاد اینترنت، نوعی اختلال و بی‌نظمی روانی اجتماعی با مشخصه‌هایی چون تحمل (نیاز به افزایش زمان لازم برای کسب مطلوبیت برابر با زمان‌های

اولیه استفاده)، علایم کناره‌گیری به‌ویژه (اضطراب و بی‌حوصلگی)، اختلالات عاطفی (افسردگی، تندخویی و بدخلقی) و از هم‌گسیختگی روابط و مناسبات اجتماعی (کاهش و یا فقدان روابط اجتماعی) است. یانگ^۱ معتقد است اعتیاد به اینترنت مانند دیگر اعتیادهای رفتاری است و همانند اعتیاد به هر ماده مخدر یک وابستگی واقعی است (یانگ، ۲۰۰۷). از طرفی افراد در صورت استفاده از اینترنت، نه‌تنها رفتارهایی متفاوت با الگوهای رایج در جامعه را خود نشان می‌دهند، بلکه نوع تفکرشان نیز با اکثر افراد جامعه، متفاوت می‌شود. این افراد، اندیشه‌های وسواسی راجع به اینترنت دارند، کنترل‌چندانی بر وسواس و انگیزه‌های اینترنتی ندارند و حتی فکر می‌کنند، اینترنت تنها دوست آن‌هاست. همچنین، این‌گونه افراد فکر می‌کنند که اینترنت تنها جایی است که آن احساس خوبی نسبت به خود و دیگران دارند (ین^۱ و همکاران، ۲۰۰۹). این مطالعه به بررسی این پدیده اختصاص دارد و در این فصل مباحث مربوط به بیان

^۱ Yen

مسئله ضرورت و اهمیت و اهداف، فرضیه‌ها و سوال‌ها و تعاریف نظری و عملیاتی اختصاص دارد.

میزان استفاده از اینترنت چند برابر شده است. میزان شیوع بین المللی برای اعتیاد به اینترنت از ۱/۵٪ تا ۸/۲٪ گزارش شده است (پترسون^۱ و همکاران، ۲۰۰۹). نظر سنجی اخیر به صورت تلفنی از کل جمعیت آمریکا، بکا اعتیاد به اینترنت را بین ۰/۳٪ تا ۰/۷٪ برآورد کرده است (شاول^۲، با، ۲۰۰۸). در آلمان ۱٫۵ میلیون نفر یعنی ۳ درصد از جمعیت آلمان در معرض خطر اعتیاد به اینترنت هستند (وئولفلینگ^۳ و همکاران، ۲۰۰۹). نرخ استفاده مشکوک از اینترنت در نوجوانان ایتالیایی ۵/۴٪ است (پالانتی^۴ و همکاران، ۲۰۰۶). در ایران تلفات سازمان ملی جوانان نشان می‌دهد تعداد کاربران اینترنت در ایران با رشدی حدود ۹۰ درصد ۱/۷ میلیون نفر با ضریب نفوذ ۵/۲٪ در سال ۸۰ به ۲/۳ میلیون نفر ۱۰ ضریب نفوذ ۹/۴٪ در پایان سال ۹۱ افزایش یافته است. (نواب بخش هشتم نقاب، ۲۰۱۰).

¹ Petersen

² Shaw

³ Woelfling

⁴ Pallanti

پیش‌بینی می‌شود با توجه به افزایش نفوذ اینترنت در ایران تعداد کاربران اینترنت در مدارس و دانشگاه‌ها در روز به ۱۵ میلیون نفر برسد. براساس این آمار بیش از ۳۵٪ استفاده‌کنندگان از اینترنت را قشر جوان تشکیل می‌دهند و میانگین وقت صرف شده برای استفاده از اینترنت ۵۲ دقیقه در هفته است که برای سنین ۲۱ تا ۲۴ سال در کشور به ۵۷ دقیقه می‌رسد (نوابی و هاشمی، ۲۰۱۰). بنابراین آمار نشان می‌دهد تعداد کاربران استفاده‌کننده از اینترنت در کشور ما رشد ۲۵ برابری داشته است (آرش‌لو، ۱۳۹۱). آریز، تحقیقات انجام گرفته در کشور نشان می‌دهند، بیشترین کاربران اینترنتی جوانان و نوجوانان هستند که ۳۵٪ آن‌ها در تالارهای گفتگو^۱ ۲۸٪ بازی‌های اینترنتی، ۳۰٪ چک کردن رایانامه^۲ و ۲۵٪ نیز مشغول جستجوی اینترنتی هستند (علوی، ۲۰۱۰). تعداد کاربران اینترنت در دنیا در حال افزایش است، به طوری که اینترنت به یکی از ضرورت‌های زندگی تبدیل شده است. رشد روزافزون و عوارض ناگواری که اعتیاد به اینترنت به همراه دارد باعث شده که از

^۱ Chat room

^۲ Email

این اختلال به‌عنوان اعتیادی که سرآمد همه اعتیادهای رفتاری است یادشود. بی‌شک اینترنت پیشتاز انقلاب صنعتی جدید است (گرین فیلد، ۲۰۰۴). با ورود روزانه هزاران عضو جدید و حدود دومیلیارد و چهارصد میلیون کاربر در سراسر دنیا، اینترنت در حال شکل دادن یک انقلاب ارتباطی، اجتماعی و اقتصادی است (هانگ^۱، ۲۰۱۰). ویژگی‌های منحصر به‌فرد اینترنت از جمله سهولت دسترسی به آن، ۲۴ ساعته بودن، سادگی کار، هزینه پایین، انعام‌ماندن کاربران آن و همگی موجب استقبال عظیم مردم در سراسر جهان از آن شده است. این خصوصیات، علاوه بر آن که از یک طرف از فواید اینترنت محسوب می‌شوند، از طرف دیگر از معایب آن نیز به‌شمار می‌آیند. یکی از مشکلاتی که اینترنت پدید آورده است، اعتیاد مجازی یا اعتیاد به این شبکه عظیم جهانی است که دارای تأثیرات رفتاری روانی بسیار مضر روی کاربران است (ویدیانتو^۲، ۲۰۰۶). یکی از گروه‌ها که در معرض خطر بیشتری برای ابتلا به اعتیاد به اینترنت قرار دارند نوجوانان هستند. دانش‌آموزان به دلیل نیازهای

^۱ haong^۲ Widyanto

آموزشی، اطلاعاتی، تفریحی و غیره، گرایش بیشتری به استفاده اینترنت دارند و از آن‌جا که وقت آزادتری برای به کارگیری اینترنت دارند، بیشتر در معرض پدیده "اعتیاد به اینترنت" قرار می‌گیرند (ینگ، چین، ساموئل و پنگ، ۲۰۰۸). مطالعات مختلف انجام شده روی دانش‌آموزان و دانشجویان نشان می‌دهد میزان استفاده از اینترنت، همچنین میزان بروز و شیوع اعتیاد به اینترنت در حال افزایش است (سیموس و دافولی، ۲۰۰۸). اعتیاد به اینترنت در دانش‌آموزان با مشکلاتی از قبیل کاهش ارتباطات بین‌فردی، عصبانیت، بی‌سگرمی و تحریک‌پذیری همراه است (سو، کانگ و یوم، ۲۰۰۹). همچنین اعتیاد به اینترنت باعث افت تحصیلی در این گروه می‌شود (دیوس، فلت و بیسر، ۲۰۰۸). اعتیاد به اینترنت می‌تواند آسیب‌های متعددی به فرد وارد کند، از جمله آسیب‌های روانی (اضطراب، افسردگی و احساس تنهایی)، جسمانی (مشکلات خواب، تغذیه)، خانوادگی (کاهش روابط خانوادگی و

¹ Ying, Chen, Samuel & Peng

² Siomos & Dafouli

³ Seo, Kang & Yom

⁴ Flett & Besser

افزایش فاصله بین اعضای خانواده)، شغلی (کاهش بازده کاری، اخراج از کار) و تحصیلی (افت نمرات تحصیلی)، (فلیشر^۱، ۲۰۱۰).

در دانش‌آموزان اعتیاد به اینترنت همراه با افسردگی و بی‌خوابی

(چونگ^۲ و وانگ، ۲۰۱۲)، افکار خودکشی (فو^۳ و همکاران، ۲۰۱۰)،

اختلال بیش‌فعالی، نقص توجه، هراس اجتماعی و خصومت (کو^۴ و

هم‌راز، ۲۰۰۹)، استفاده از مواد مخدر (گونگ^۵ و همکاران، ۲۰۰۹) و

مصرف الکل (کو و همکاران، ۲۰۰۸) است. ۷۸٪ از دانش-

آموزان معتاد به اینترنت، آلمانی اختلال افسردگی و نرخ بالای تکانشگری

داشتند (تی ویلت^۶ و همکاران، ۲۰۰۷). همبودی با کج‌خلقی، اختلال

شخصیت وسواسی جبری، اختلال در حصیت مرزی در نوجوانان معتاد به

اینترنت ایالت متحده وجود داشت (برناردی و پالانتی^۷، ۲۰۰۹). ترکیبی از

الکسی تایمیا، تجارب تجزیه‌ای، عزت‌نفس پایین و اختلال کنترل

¹ Flisher

² Cheung

³ Fu

⁴ Ko

⁵ Gong

⁶ Te Wildt

⁷ Bernardi & Pallanti

تکانه به عنوان عوامل خطر اعتیاد به اینترنت در نوجوانان ایتالیایی شناخته شد (دی براردیس^۱ و همکاران، ۲۰۰۹). نوجوانان معتاد به اینترنت علائم بیش‌فعالی، افسردگی، هراس اجتماعی و خصوصت بالاتری در تایوان داشتند (ین و همکاران، ۲۰۰۷).

ویژگی‌های شخصیتی یکی از مهم‌ترین عوامل خطرزا در نوجوانان هستند که موجب اعتیاد به اینترنت می‌شود و پژوهش‌های جدید علاقه‌مند است، تا تاثیر صفات شخصیتی بر روی خطرات اعتیاد به اینترنت را کشف و بررسی کند (اکبر، ۲۰۱۱). شخصیت نه تنها به عنوان سبک رفتاری فرد تعریف می‌شود بلکه همچنین ویژگی‌های نسبتاً بادوامی را از فرد را نشان می‌دهد. فعالیت‌های آنلاین را انواع رفتارها با ویژگی‌های خاصی از شخصیت همسان هستند. یک حوزه که رابطه بین صفات شخصیت فرد و استفاده از اینترنت را مورد مطالعه قرار می‌دهد.

^۱ De Berardis

^۲ Buckner

است که چارچوب مفهومی خاصی از قبیل مدل پنج عاملی را به کار ببریم (مونتاژ^۱ و همکاران، ۲۰۱۰).

در این میان نظریه پنج عاملی شخصیت امروزه یکی از جامع‌ترین نظریات در عرصه مطالعه شخصی می‌باشد که متشکل از پنج عامل بزرگ شخصیتی روان‌نژندگرایی، برون‌گرایی، با وجدان بودن، انعطاف‌پذیری و خوشایندی است. به لحاظ نظری بین این مولفه‌ها و اعتیاد به اینترنت ارتباط وجود دارد.

برخی از مشخصه‌های شخصیتی ممکن است پیش‌بینی‌کننده کاربرد اینترنتی باشد. برای مثال، عالمانی نشان داده‌اند که افرادی که از انعطاف‌پذیری بالایی برخوردارند با پیش‌کنجکاوانه و تمایل آن‌ها به ماجراجویی، ممکن است فعالیت اینترنتی با عنوان فرصتی برای جستجوی تازگی، برای آن‌ها جذاب باشد (مک‌کرائی^۲ و همکاران، ۱۹۸۶).

^۱ Montag

^۲ Mc Crae